

En familjepolitik för mer
valfrihet, ökad jämställdhet,
större mångfald i förskolan
och barnomsorgen
och mer tid med barnen

30 augusti 2006

Allians för Sverige.
maktskifte06.se

Värderingar i familjepolitiken

Familjen är en grundläggande gemenskap i samhället. Vår trygghet och känsla av sammanhang grundläggs redan som barn, i den egna familjen. I familjens gemenskap kan ett djupt mänskligt behov tillgodoses – att bli sedd och inte vara utbytbar. I den lilla grupp som en familj utgör får familjemedlemmarna möjlighet att möta kärlek, omtanke och förståelse, men också ställas inför krav och ta ansvar.

Föräldraskapet innebär att man ikläder sig en viktig och ansvarsfull uppgift, och man ska få så goda förutsättningar som möjligt för att klara den. Att ha föräldrar som mår bra är avgörande också för det lilla barnets utveckling. När alla i familjen får vara med i sociala gemenskaper och känner sig behövda, läggs grunden för trygga relationer också inom familjen. Att bryta människors utanförskap så att fler föräldrar får vara med i arbetsgemenskaper är viktigt för att våra barn ska må bra.

En modern familjepolitik måste utgå från att familjer är olika, har olika önskemål och behov, och är lika mycket värda. Ofta innebär familjen att mamma och pappa lever tillsammans, med fullt ut gemensamt ansvar för barnen. Men allt fler familjer består av en ensamstående mamma eller pappa, som har barnen hela eller delar av tiden. Andra familjer kan rymma både gemensamma barn och barn från föräldrarnas tidigare relationer. Eftersom familjer ser olika ut och barn är olika ska familjepolitiken utgå från att familjers önskemål och behov är olika. Föräldrarna – som känner sina barn bäst – måste ges ökade förutsättningar att välja den typ av förskola och barnomsorg som är lämplig för just deras barn, i just deras situation.

Allians för Sverige vill införa barnomsorgspong, pedagogisk förskola, jämställdhetsbonus och ett frivilligt kommunalt vårdnadsbidrag. Vår bedömning är att familjernas valfrihet ökar, att jämställdheten förbättras och att både män och kvinnor ges starkare uppmuntran att arbeta. Vi avser att genomföra förslagen under mandatperioden efter sedvanlig beredning. Förslagen ska finansieras på ett ansvarsfullt sätt. Varje reform under den kommande mandatperioden kommer att prövas mot vad samhällsekonomin tål och målet om full sysselsättning. Det måste inskräpas att utrymmet för ekonomiska reformer under den kommande mandatperioden är beroende av den ekonomiska utvecklingen och av hur många som kommer tillbaka i arbete. Det kan bli nödvändigt att skjuta på reformer om den ekonomiska utvecklingen blir svagare än väntat.

Vi är överens om att genomföra ett antal reformer som underlättar och förbättrar barnens och familjernas situation. Det yttersta syftet med dessa reformer är att ge alla barn en trygg uppväxt, och ge varje barn förutsättningar att utvecklas som människa. Samtliga dessa reformer stärker ett antal grundläggande värden:

- *Vi stärker föräldrars makt över sin livssituation*, ökar familjernas valfrihet och underlättar familjernas vardagspussel, genom en förskola och barnomsorg som möter familjernas behov.

- *Vi ökar mångfalden i barnomsorgen, genom en större variation av utövare, vilket förbättrar möjligheterna för att föräldrar ska kunna hitta en barnomsorg som passar deras barns och deras familjs behov. Kommunernas skyldighet att erbjuda barnomsorg kvarstår.*
- *Vi underlättar för föräldrar att kombinera yrkesliv med ett fungerande familjeliv, genom förbättrade möjligheter för båda föräldrarna att ta hand om barnen när de är små, och genom att erbjuda nya möjligheter att forma en förskola och barnomsorg som bättre passar familjens behov. En väl fungerande barnomsorg påverkar vår gemensamma ekonomiska utveckling positivt.*
- *Vi förbättrar förutsättningarna för jämställdhet mellan kvinnor och män i ansvaret för hem och barn, i uttaget av föräldraförsäkringen och i deltagande i arbetslivet. En ökad jämställdhet i familjen lägger grunden för nära relationer till båda föräldrarna.*
- *Vi uppvärderar barnomsorgspersonalens kompetens och frigör deras idéer, engagemang och entreprenörskap, vilket förbättrar arbetsvillkoren och främjar verksamhetsutvecklingen.*
- *Vi stärker det pedagogiska uppdraget i förskolan i takt med barnens utveckling, för att ta vara på den naturliga nyfikenheten och lusten att lära också hos små barn. Lekfull inlärning i förskolan kan lägga grunden för att fler barn lyckas bättre i grundskolan.*
- *Vi minskar den nationella politiska styrningen, till förmån för familjens eget fria val, och för relationen mellan föräldrar och personal.*
- *Vi ger möjlighet för de kommuner som vill att införa ett kommunalt vårdnadsbidrag, för att öka föräldrars möjlighet att välja mer tid med barnen och på så sätt ytterligare öka valfriheten för föräldrar med små barn.*

De reformer Allians för Sverige nu enats om ökar valfriheten för barnfamiljer, förbättrar möjligheterna till jämställdhet och delat ansvar för barnen, ökar mångfalden i förskolan och barnomsorgen och ger föräldrar förutsättningar att kunna tillbringa mer tid med barnen. Den överenskommelse vi nu träffat innebär att föräldraförsäkringen som den nu är utformad vad gäller längd, antal pappamånader och taket ligger fast. Till det lägger vi nu en jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen. Det innebär att Allians för Sverige gemensamt går till val på en föräldraförsäkring som både bidrar till valfrihet för barnfamiljer och en ökad jämställdhet mellan män och kvinnor.

Många barnfamiljer upplever att det är svårt att få tiden att räcka till och få vardagspusslet att gå ihop. Därför lägger vi till det familjepolitiska paket som nu

presenteras våra tidigare förslag om att sänka skatten på hushållsnära tjänster. Om fler familjer får råd att ta hjälp med vardagssysslor som att städa och tvätta, eller hämta och lämna barn på dagis och fritids, kommer många familjer att få lättare att få tiden att räcka till, och få mer tid över för varandra.

I sitt valmanifest har socialdemokraterna presenterat förslag om sänkt maxtaxa i förskolan, avgiftsfri förskola för 3-åringar och sänkt maxtaxa på fritids från 840 till 500 kronor per månad för första barnet. Vi vill också sänka maxtaxan på fritids eftersom det underlättar för föräldrar med större barn att kombinera yrkesliv med familjeliv, och vi matchar förslaget om avgiftsfri förskola för 3-åringar med vårt förslag om att bygga ut den pedagogiska delen av förskolan till 3-åringar.

Barnomsorgspeng

Föräldrarnas valfrihet inom förskolan och barnomsorgen måste öka. Redan i dag står det i skollagen att kommunen ska ta skälig hänsyn till föräldrarnas önskemål om val av förskola. Om det finns färre platser än sökande så gäller dock närhetsprincipen. Den skyldighet kommunerna har att erbjuda barnomsorg till dem som vill ha barnomsorg ska finnas kvar. Vi vill förbättra kommunernas förutsättningar att förverkliga barnomsorgsgarantin.

Riksdagen beslutade i våras att ställa sig bakom ett lagförslag från alliansen och miljöpartiet som innebär att kommunerna ska vara skyldiga att lämna tillstånd till enskild förskola och fritidshem som uppfyller kvalitetskraven och som är öppna för alla barn. Lagen innebär också att kvalitetskraven förtydligas och i vissa avseenden skärps jämfört med tidigare. Lagen gäller från 1 juli 2006.

Alliansen vill ytterligare öka möjligheterna för föräldrar att välja barnomsorg bland en mångfald av utövare, som passar alla olika barns och familjers behov. Vi vill därför införa en barnomsorgspeng, som ska utgöra huvuddelen av betalningen av förskolan och barnomsorgen, och ge utföraren en bestämd ersättning. Pengen bör fastställas som ett genomsnitt av subventionerna till likvärdig barnomsorg utslagna på alla barn i kommunen som har barnomsorg men med differentiering mellan barn i ålder 1-3 och barn i ålder 4-6. Barnomsorgspengen kan variera mellan kommuner beroende på vilka kostnader kommunerna har för barnomsorgen.

Avgifterna bör fastställas av barnomsorgsgivarna, men den nu gällande maxtaxan ska bibehållas.

Föräldrar som idag är berättigade till barnomsorg ska ha rätt till en barnomsorgspeng som används för att köpa förskole- och barnomsorgsplatser. De föräldrar som önskar kan välja att använda barnomsorgspengen till att vara delaktiga i omsorgen om de egna barnen genom flerfamiljslösningar eller genom att själva bedriva familjedaghem. För att kunna använda barnomsorgspengen vid vård av egna barn måste man också ha ansvar för andras barn.

Barnomsorgspengens storlek avgörs av hemkommunen, men pengarna ska kunna användas för att köpa barnomsorg också utanför den egna kommungränsen. Den som vill ska kunna dela checken och använda delarna för att köpa tjänster av mer än en barnomsorgsgivare. För barn med särskilda behov ska tillägg beviljas efter ansökan från föräldrarna.

Barnomsorgspengen ska kombineras med fri etablering och ett bejakande av en bredd i barnomsorgsutbudet. Såväl familjedaghem, flerfamiljslösningar, traditionella dagis som andra lösningar som förenar trygghet med kvalitet ska bejakas.

Barnomsorgsgivare ska anmäla sig till en lista som är tillgänglig för alla föräldrar i behov av barnomsorg, där antal platser som erbjuds anges. Listade barnomsorgsgivare ska inte ha rätt att diskriminera några barn/föräldrar som söker plats. Regelbunden tillsyn ska utövas av kommunerna och skolverket. Kriterier för godkänd standard ska tas fram för barnens säkerhet, omsorgens kvalitet och pedagogiska mål.

Sättet att uppnå förskolans pedagogiska mål ska vara flexibelt. Omsorgsgivare som inte själva har tillgång till förskolepedagoger ska kunna hyra in personal eller knyta sig till öppen förskola eller andra barnomsorgsenheter. Föräldrar kan också välja att uppfylla detta behov genom att köpa förskola och barnomsorg från olika utförare.

Vi avser att tillföra förskola och barnomsorg i storleksordningen 800 miljoner kronor för att säkerställa att alla barn garanteras plats i barnomsorgen och för att underlätta en ökad valfrihet.

Ökat pedagogiskt inslag i förskolan

Allians för Sverige vill förbättra kvaliteten i förskolan för att ge barn en trygg och stimulerande omsorg där barnen får utvecklas i egen takt och där barnets egen nyfikenhet och skapande tas tillvara under lekfulla former. Idag lämnar många barn skolan med bristande kunskaper. Ett skäl till detta är att förskolans potential att stimulera barns naturliga lust att lära inte utnyttjas.

Den pedagogiska stimulans som barn i förskola får i dag varierar ofta stort, inte bara mellan kommuner utan också inom en och samma kommun. Vi anser att det bör säkerställas att förskolorna arbetar med en pedagogisk verksamhet som är anpassad till det enskilda barnets behov och att det sker en tydlig uppföljning av arbetet. Tidig pedagogisk stimulans ökar barns förmåga och lust att lära. Inte minst gynnas barnens språkliga utveckling och förmågan att ”knäcka läskoden” tidigt.

Genom ett tydligare pedagogiskt uppdrag för förskolan, och fler verktyg till förskolan för att klara uppdraget, skapas bättre förutsättningar för fler barn att klara skolan på ett bra sätt. Det gynnar främst de barn som inte kan räkna med stöd hemifrån eller som av olika skäl är i behov av extra stöd.

Vi anser att den allmänna förskolan ska utvidgas till alla barn som är tre år och äldre och vara avgiftsfri. Det innebär att treåringar erbjuds några avgiftsfria timmars förskola per vecka, med särskilt pedagogiskt innehåll. Idag erbjuds tre avgiftsfria timmar om dagen från fyra års ålder i förskolan. Med vårt förslag kan fler barn få tillgång till tidig pedagogisk stimulans, samtidigt som möjlighet finns att kombinera detta med andra barnomsorgslösningar. Hur tiden används är upp till enskilda kommuner och förskolor.

För att öka det pedagogiska inslaget i förskolan och stärka likvärdigheten i kvalitet inför vi tydligare mål i förskolans läroplan, regelbunden nationell kvalitetsgranskning av förskolorna samt ökade möjligheter för förskollärare till fortbildning.

Det är samtidigt viktigt att se den stora skillnaden mellan barnen inom förskolan både avseende ålder och utveckling. Vi anser att förskolans pedagogiska uppdrag ska ges större vikt i takt med att barnen mognar.

Ett förtydligat pedagogiskt uppdrag för förskolan och satsningen på mångfald inom barnomsorgen innebär att vi uppvärderar barnomsorgspersonalens kompetens och frigör deras idéer, engagemang och entreprenörskap, vilket förbättrar arbetsvillkoren och främjar verksamhetsutvecklingen.

I ett första steg tillför vi 500 miljoner kronor för att stärka den pedagogiska förskolan.

Jämställdhetsbonus

Vi vill förbättra förutsättningarna för både män och kvinnor att ta ett aktivt och jämlikt ansvar för föräldraskapet, utan att för den skull frånta familjerna sitt självbestämmande. Vår politik ska också lägga grunden för att minska de omotiverade skillnaderna mellan mäns och kvinnors förutsättningar i arbetslivet.

Ett sätt att förbättra förutsättningarna för en trygg uppväxt för barnen och mer likvärdiga villkor för män och kvinnor är att skapa förutsättningar för att män tar ett större föräldraansvar under barnens första år och att män och kvinnor delar på arbetet i hemmet. Idag tar kvinnor ut en betydligt större del av föräldraledigheten och tar större ansvar för omsorgen om barnen under uppväxtåren. Att familjelivet ofta organiseras på ett sätt som inte innebär en jämlik fördelning mellan föräldrarna bidrar till att bibehålla könsskillnader som gör att kvinnor tjänar mindre på att satsa på en yrkeskarriär och som bidrar till att vidmakthålla löneskillnader. Att män tar ett mindre ansvar för arbetet i hemmet och för barnen kan också bidra till att familjer splittras under barnens första år. En ökad jämställdhet kan bidra till tryggare familjeförhållanden och till stabila uppväxtförhållanden för barnen.

Allians för Sverige föreslår därför att en jämställdhetsbonus införs. Jämställdhetsbonusen har två syften. Genom att öka familjernas ekonomiska möjligheter att fördela föräldraledigheten mer jämlikt förbättras förutsättningarna för jämställdhet och en stärkt relation med bägge föräldrarna. Genom att förstärka motiven för kvinnor att bibehålla en förankring i yrkeslivet motverkas omotiverade löneskillnader.

Alliansens förslag om jämställdhetsbonus innebär att den förälder som har lägst inkomst får en skattereduktion med 3 000 kronor per månad när personen börjar jobba efter föräldraledigheten och den andra personen tar ut föräldraledighet. Eftersom det är en skattereduktion innebär det att skatten sänks med 3 000 kronor i månaden. För hel skattereduktion på 3000 kr per månad krävs att personen går tillbaka till en heltidstjänst. Går man tillbaka till halvtidstjänst blir skattereduktionen 1500 kr/per månad. Den andra föräldern behöver inte ta ut hel föräldrapenning för att bonusen ska utfalla. Skattereduktionen kommer också att omfatta föräldrar som separerat.

Jämställdhetsbonusen innebär en kraftig morot för ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Det är viktigt att utvärdera hur förslaget påverkar utnyttjandet av försäkringen.

Vi avsätter 1,2 miljarder kronor för att införa jämställdhetsbonus.

Vårdnadsbidrag

Barnomsorgen fungerar bra för många i Sverige. En väl utbyggd förskola och barnomsorg av hög kvalitet har flera fördelar. Barnomsorgen kan bidra till att fler barn får goda förutsättningar för skolan. En väl utbyggd barnomsorg har också varit avgörande för att skapa förutsättningar för jämställdhet mellan män och kvinnor. En barnomsorg av hög kvalitet som är tillgänglig till låg kostnad bidrar också till att fler kvinnor arbetar.

Samtidigt upplever emellertid många föräldrar att det kan vara svårt att lägga familjepusslet och att tiden med barnen kommer i kläm. Det finns därför ett behov av reformer som medger större möjligheter för föräldrar att välja mer tid med sina barn.

Föräldraförsäkringen medför att Sverige har en internationellt sett låg andel barn under 1 år i barnomsorg utanför hemmet. Men subventionerad barnomsorg och frånvaron av vårdnadsbidrag gör att många börjar arbeta direkt efter föräldraförsäkringens slut. Vid 2 års ålder har 8 av 10 barn börjat på förskolan – de flesta börjar vid 13-18 månaders ålder.

För många familjer är detta den bästa lösningen och de skulle inte ha valt annorlunda även om det fanns andra alternativ. För andra är dock förskola från barnets 13:e månad inte den mest önskade lösningen. Barnet är i en känslig ålder och familjetillvaron kan se mycket olika ut. Åter andra vill att barnet ska ha kortare dagar på dagis, men saknar ekonomiska möjligheter.

Föräldrar som vill tillbringa mer tid med sina barn eller som upplever att förskolan inte är rätt miljö för deras barn, t.ex. på grund av infektionskänslighet, stora barngrupper eller annan bristande kvalitet på förskolan måste erbjudas alternativ. Alternativa förskolor och familjedaghem finns på de flesta orter, men på många håll, främst i glesbygd, finns inte tillräckligt underlag för flera alternativa förskolor. En ersättning i form av ett vårdnadsbidrag bidrar till ökad valfrihet för familjer i hela landet.

Allians för Sverige vill därför ge de kommuner som vill möjligheten att införa ett vårdnadsbidrag. Genom ett sådant förslag kan det skapas ökade möjligheter för föräldrar som önskar mer tid med sina små barn. Vårdnadsbidraget ger en reell valmöjlighet för de föräldrar som önskar vara hemma något längre än vad föräldraförsäkringen ger möjlighet till eller som vill korta sin arbetstid under småbarnsåren.

Det är avgörande att vårdnadsbidraget inte utformas så att det medför en hård styrning av familjernas val. Det är viktigt att vårdnadsbidraget inte innebär ett avgörande ekonomiskt hinder för att arbeta eller så att det på ett avgörande sätt minskar människors ekonomiska självbestämmande.

Alliansens förslag innebär att kommunerna får en möjlighet att erbjuda föräldrar med barn mellan 1 och 3 år vårdnadsbidrag. Villkoret för att få fullt vårdnadsbidrag är att vårdnadshavarna inte utnyttjar annan offentligt subventionerad barnomsorg. Regelverket ska utformas så att det är möjligt att kombinera vårdnadsbidrag med förvärvsarbete för båda föräldrarna. Delar av vårdnadsbidraget ska kunna tas ut och trappas av mot graden av nyttjande av offentligt finansierad barnomsorg. Detta maximerar valfriheten och möjliggör olika kombinationer av förvärvsarbete, barnomsorg och tid med det egna barnet. Vårdnadsbidraget får inte kombineras med föräldrapenning, vare sig för barnet eller för dess syskon.

Att vårdnadsbidraget inte är villkorat på att föräldrarna slutar arbeta och att det, genom att maxtaxan bibehålls, inte finansieras genom höjda avgifter i barnomsorgen bidrar till att förslaget ökar valfriheten utan att jämställdheten motverkas.

Vårdnadsbidraget kan vara beskattat eller obeskattat. Ett beskattat vårdnadsbidrag kan maximalt uppgå till 4 000 kronor per månad, medan ett obeskattat maximalt kan uppgå till 3 000 kronor. Frågan om vårdnadsbidraget bör vara beskattat eller obeskattat ska beredas ytterligare.

Förslaget förutsätter ändringar i kommunallagen så att föräldrar som är berättigade till vårdnadsbidrag undantas från bestämmelserna som hindrar kommuner från att betala ut ekonomisk ersättning till enskilda.

En översyn av hur statsbidrags- och skatteutjämningsystemen påverkas av att kommunerna ges möjlighet att införa vårdnadsbidrag ska genomföras.

Det är vår uppfattning att den samlade effekten av att införa ett vårdnadsbidrag, i kombination med jämställdhetsbonus, barnomsorgspeng, avdragsrätt för hushållstjänster och ett arbetsavdrag som gör det mer lönsamt att arbeta, bidrar till att öka valfriheten för föräldrarna, öka jämställdheten och ge både män och kvinnor ekonomiska incitament att arbeta.